

SXEDIO.FF6

23.10.1946: Η ΤΟΠΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΑΝΑΚΟΙΝΩΝΕΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΠΑΛΜΕΡΟΚΡΑΤΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ ΠΟΥ ΑΠΑΓΟΡΕΥΟΥΝ ΤΗ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΣΚΕΠΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΜΕ ΝΕΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Η 23η Οκτωβρίου 1946 θεωρείται μια από τις πιο ιστορικές μέρες της βρετανικής αποικιοκρατίας μετά το 1931 γιατί η Βρετανία έθεσε τέρμα στην Παλμεροκρατία που τέθηκε σε εφαρμογή από την εξέγερση των Κυπρίων.

Η παλμεροκρατία που κράτησε για 15 χρόνια θεωρήθηκε συνώνυμη με την δικτατορία.

Ο τερματισμός της Παλμεροκρατίας συνοδεύθηκε με την προσφορά της Βρετανίας να επαναφέρει μερικές από τις δημοκρατικές διαδικασίες στο νησί επιτρέποντας τη διενέργεια αρχιεπισκοπικών εκλογών και ένα ξαναζεσταμένο φαγητό γύρω από τη λειτουργία νέου συντάγματος και ελεγχόμενης Βουλής, η οποία τα μετέπειτα χρόνια, λόγω της κακής τροπής που πήραν τα πολιτικά πράγματα του τόπου, θεωρήθηκε από τους υποστηρίζοντες το "κάθε πέρσι και καλύτερα", ως μια πολύ σημαντική προσφορά προς τον τόπο.

Ωστόσο όταν προσφέρθηκε το νέο Σύνταγμα που οδήγησε σε Διασκεπτική Συνέλευση η μεν Δεξιά και η Εθναρχούσα Εκκλησία την απέρριψαν λέγοντας όχι από την αρχή και ζητούσαν ένωση και μόνο ένωση, ενώ η Αριστερά δέχθηκε να την συζητήσει αλλά μη αντέχοντας στις επικρίσεις της Δεξιάς αναγκάστηκε να διαχωρήσει κι' αυτή τη θέση της και να ακολουθήσει την ίδια πορεία, δηλαδή ένωση και μόνο ένωση.

Ο τερματισμός της Παλμεροκρατίας έγινε με ανακοινώσεις που έκαμε ο βρετανός υπουργός Αποικιών Κρήτης Τζόουνς στη Βουλή των Κοινοτήτων.

Ο Κρήτης Τζόουνς ανακοίνωσε στην ομιλία του ότι η Κυβέρνηση του θα καλούσε τον Κυβερνήτη να

συγκαλέσει Διασκεπτική Συνέλευση από αντιπροσωπευτικά στοιχεία του τόπου για να μελετήσει τη διατύπωση προτάσεων για συνταγματική μεταρρύθμιση, στην οποία θα περιλαμβανόταν η εγκαθίδρυση Νομοθετικού Σώματος από Έλληνες και Τούρκους.

Ταυτόχρονα ο Κρήτης Τζόουνς ανακοίνωσε δεκαετές σχέδιο οικονομικής ανάπτυξης της νήσου και άρση των Νόμων που απαγόρευαν τη διενέργεια αρχιεπισκοπικών εκλογών.

Αυτό σήμαινε ότι επιστροφή στο νησί του εξορίστου από το 1931 Μητροπολίτη Κερύνειας Μακασρίου, ο οποίος μαζί με τον Τοποτηρητή του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου Μητροπολίτη Λεόντιο, θα μπορούσαν να προχωρήσουν στη συγκρότηση Ιεράς Συνόδου ώστε να καταστεί δυνατή η εκλογή νέου Αρχιεπισκόπου.

Αυτό ήταν προς το παρόν αδύνατο γιατί το άλλο μέλος της Συνόδου, ο Κιτίου Νικόδημος Μυλωνάς είχε πεθάνει στους Αγίους Τόπους, όπου είχε καταφύγει μετά την εξορία του.

Επίσης είχε πεθάνει στην Αλεξάνδρεια και ο εξόριστος Διονύσιος Κυκκώτης που είχε εκλεγεί Μητροπολίτης Μαρεώτιδος.

Την περίοδο αυτή η Εθναρχία συνέχιζε να παίζει σημαντικό ρόλο στην "πολιτική" ζωή των Κυπρίων και ήταν ο καθοδηγητής των πολιτικών πραγμάτων του τόπου, ιδιαίτερα της Δεξιάς παράταξης που την αποτελούσαν το ΚΕΚ (Κυπριακό Εθνικό Κόμμα) η ΣΕΚ, η συνδικαλιστική συνομοσπονδία των Κυπρίων (Συνομοσπονδία Εργατών Κύπρου) και η ΠΕΚ (Παναγροτική Ένωση Κύπρου).

Το ΑΚΕΛ ακολουθούσε το δικό του δρόμο ξεχωριστά και πολλές φορές, αναγκαζόταν να ακολουθεί έστω και σιωπηρά είτε διαματυρόμενο, την πορεία που χάραζε η Εθναρχία.

Η Βρετανία δεν κινήθηκε χωρίς υστεροβουλία στην εξαγγελία των αποφάσεων της.

Ο Κυπριακός λαός ήλπιζε ότι με το τέλος του πολέμου, στον οποίο είχε συνεισφέρει πλουσιοπάροχα

σε έμψυχο και άψυχο υλικό ότι θα είχε την ανταπόδοση του που δεν ήταν άλλη από την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.

Έτσι πίεζε πολύ έντονα τη Βρετανία ενώ είχε αποφασίσει να αποστείλει πρεσβεία στην Αθήνα και το Λονδίνο και ίσως και σε διεθνείς οργανισμούς για προώθηση του αιτήματος της ένωσης αλλά και τη διαφώτιση της διεθνούς κοινότητας έστω και με τα λίγα πενιχρά μέσα που διέθετε.

Είπε ο Κρήτης Τζόουνς στην ομιλία του στη Βρετανική Βουλή:

" Η Κυβέρνηση της Α. Μ. είχε πρόσφατα υπό ανασκόπηση το ζήτημα της μελλοντικής πολιτικής της σε σχέση με την Κύπρο προς τον σκοπό επιδίωξης ευκαιριών για την εγκαθίδρυση ενός περισσότερο φιλελεύθερου και προοδευτικού καθεστώτος στις εσωτερικές υποθέσεις της νήσου.

Προς τον σκοπό αυτό προτίθεμαι να καλέσω τον Κυβερνήτη της Κύπρου, ο οποίος συμφωνεί πλήρως προς την πολιτική αυτή, να συγκαλέσει μια Διασκεπτική Συνέλευση από αντιπροσωπευτικά στοιχεία στη νήσο, για να μελετήσει τη διατύπωση προτάσεων για συνταγματική μεταρρύθμιση συμπεριλαμβανομένης και της εγκαθίδρυσης ενός κεντρικού Νομοθετικού.

Ελπίζεται ότι το αποτέλεσμα θα είναι η δημιουργία ενός Συμβουλίου το οποίο θα φέρει τον αντιπροσωπευτικό Κυπριακό λαό σε πλήρη σύσκεψη με την Κυβέρνηση για τη διεξαγωγή των τοπικών του υποθέσεων.

Η Κυβέρνηση της Α.Μ. είναι επίσης αποφασισμένη να προωθήσει με σθένος το πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξης και κοινωνικής ευημερίας το οποίο αναλήφθηκε επιτυχώς κατά τα πρόσφατα χρόνια.

Είχα ενώπιόν μου ένα συστηματικό και λεπτομερές σχέδιο που καλύπτει τα προσεχή δέκα χρόνια. Το σχέδιο αυτό έτυχε ενδελεχούς μελέτης στο Υπουργείο των Αποικιών και δημοσιεύεται σήμερα. Το σχέδιο αυτό επιλαμβάνεται κάθε άποψης στον τομέα της ζωής και της οικονομίας της νήσου, της Γεωργίας, της άρδευσης, της δασονομίας των λιμανιών για

τουριστικές ευκολίες και κλπ.

Υπάρχουν ακόμα δυο ζητήματα στα οποία μπορώ να ανακοινώσω αποφάσεις. Το πρώτο αφορά την κατάσταση που υπάρχει τώρα στην Εκκλησία της Κύπρου, της οποίας ο Αρχιεπισκοπικός θρόνος χηρεύει από πολλών χρόνων. Μικρή αμφιβολία φαίνεται να υπάρχει ότι οι θεσπισθέντες το **1937** στην Κύπρο νόμοι προς τον σκοπό ελέγχου ορισμένων απόψεων της εκλογής νέου Αρχιεπισκόπου παρακάλυσαν τη ρύθμιση του προβλήματος αυτού. Η διατήρηση των Νόμων αυτών δεν φαίνεται να δικαιολογείται πλέον, με τη συμβολή δε και την πλήρη σύμπραξη του Κυβερνήτη η Κυβέρνηση της Α. Μ. αποφάσισε τώρα όπως ακυρωθούν οι Νόμοι αυτοί ευθύς ως αυτό θα ήταν δυνατό.

Ας ελπίσουμε ότι ως αποτέλεσμα του διαβήματος αυτού, εκ μέρους της Κυβέρνησης, η Εκκλησία της Κύπρου θα μπορέσει να διενεργήσει μια εκλογή για τον χηρεύοντα Αρχιεπισκοπικό θρόνο, λύουσα έτσι μια κατάσταση η οποία ενόσω συνεχίζεται παραβλάπτει αναπόφευκτα το πνευματικό της κύρος και την επιρροή της.

Τέλος η Κυβέρνηση φρονεί ότι έφθασε τώρα ο χρόνος όπως επιτραπεί η επάνοδος στην Κύπρο των προσώπων εκείνων τα οποία απηλάθησαν από τη νήσο εξ αιτίας του ρόλου τους κατά τις ταραχές του **1931**.

Η Κυβέρνηση της Α. Μ. ελπίζει διακαώς ότι το μέτρα αυτά θα εγκανιάσουν νέα και ευτυχέστερη περίοδο μεταξύ της χώρας αυτής και του λαού της Κύπρου και ότι αυτός θα μετάσχει τώρα εγκάρδια στο έργο της ανάπτυξης των πόρων της νήσου και βελτίωσης των ιδίων του συνθηκών".

Λεπτομέρειες του Προγράμματος Ανάπτυξης της νήσου έδωσε η Κυβέρνηση της Κύπρου. Το πρόγραμμα σε επίσημη μετάφραση έχει ως εξής:

"Από το **1941** τέλους Μαρτίου του έτους τούτου μιας περιόδου ήτις περιέλαβε τα δυσχερέστερα έτη του πολέμου συνολικόν ποσόν **600.000** λιρών εδαπανήθη εκ χορηγημάτων, δωρεάν διατεθέντων υπό της Κυβερνήσεως της Α. Μ. δυνάμει του περί αναπτύξεως και ευημερίας των αποικιών Νόμου, διά την δημοσίαν

υγείαν και την άρδευσιν, την υδατοπρομήθειαν, την γεωργίαν και τα δάση.

Δυνάμει του νέου περί αναπτύξεως και της ευημερίας των Αποικιών νόμου, ποσόν **1.750.000** λιρών διετέθη διά την Κύπρον, συντόμως δε η νήσος δύναται να αναμένη όπως δρέψη τα ευεργετήματα χωρομετρικών ερευνών υψηλοτέρας εκπαιδεύσεως και άλλων σχεδίων, τα οποία θα χρηματοδοτηθούν από εν κεντρικόν ποσόν δι' όλας τας αποικίας.

Η Κυβέρνησις Κύπρου εδημοσίευσε τώρα δεκαετές σχέδιον αναπτύξεως, του οποίου αι δαπάναι θα ανέλθουν εις έξ εκατομμύρια λιρών περίπου.

Το σχέδιον τούτο περιλαμβάνει δαπάνας ανερχομένας εις **700.000** λιρών περίπου, αι οποίαι θα απαιτηθούν διά την αποπεράτωσιν των σχεδίων εκείνων, τα οποία δεν είχαν συμπληρωθεί όταν ετέθη εν σχέσει εν ισχύει ο νέος περί της αποικιακής αναπτύξεως και ευημερίας νόμος.

Οι ανωτέρω αριθμοί δεν αντιπροσωπεύουν το άπαντον των δαπανών διότι μία πρόσφατος έκθεσις επί σχεδίου ηλεκτροφωτισμού ολοκλήρου της νήσου αποφαίνεται ότι το σχέδιον τούτο εάν τεθή εν εφαρμογή, θα απαιτήση ποσόν **3.3.50.000** λιρών. Καί ελπίζεται ότι αι δαπάναι του σχεδίου τούτου διά τον ηλεκτροφωτισμόν της νήσου δύνανται να μειωθούν, η προβλεπομένη δαπάνη δι' όλα τα σχέδια αναπτύξεως συμπεριλαμβανομένων και εκείνων τα οποία διατελούν υπό εκτέλεσιν, υπερβαίνει τα εννέα εκατομμύρια λιρών.

Η χρηματοδότησις σχεδίων τοιαύτης κλίμακος δεν δύναται να εξετασθεί επί του παρόντος υπό τοιαύτας δε περιστάσεις είναι σαφές ότι δεν δύναται να δοθή τώρα λύσις δι' ένα έκαστον σχέδιον της δεκαετούς προγράμματος.

Οθεν το όλον σχέδιον δύναται να θεωρηθή ένα ιδεώδες, το οποίον δύναται να πραγματοποιηθή ευθύς ως επιτρέψη τούτο η οικονομική κατάστασις κατά τα προσεχή δέκα και περισσότερα έτη.

Ηρχισεν ήδη η εκτέλεσις σχεδίων εχόντων προτεραιότητα και απαιτούτων δαπάνην τεσσάρων

εκατομμυρίων λιρών περίπου.

Προς χρηματοδότησιν της τοιαύτης αναπτύξεως η Κυβέρνησις μελετά τη δυνατότητα συνεισφορών εκ των τοπικών προσόδων και την σύναψιν επιτοπίως δανείου. Σημειωτέον, δε κατά την 30ην Σεπτεβρίου 1946 ποσόν 11.500.000 λιρών ευρίσκεται κατατεθειμένον παρά ταις τραπεζίαις. Εκτός του ότι το συμφέρον μας απαιτεί να πράξωμεν τούτο, η χρηματική βοήθεια, ήτις παρέχεται επί ευρείας κλίμακος υπό του ταμείου αποικιακής αναπτύξεως και ευημερίας, επιβάλλει εις ημάς όπως φροντίσωμεν διά την πλήρη κινητοποίησιν των τοπικών εμπορών μας, ώστε ηνα καταστή δυνατή η εφαρμογή περιληπτικού σχεδίου διά την ανάπτυξιν της νήσου.

Υπάρχει κάθε λόγος να πιστεύεται ότι η επιτόπιος συνεισφορά θα είναι σημαντική".